

Romana Habartová i Markéta Holubová, ur.: *Svět mužů a žen. Muž a žena ve svědectvích lidových tradic, Studie Slovákého muzea 16*

Uherské Hradiště: Slováké muzeum v Uherském Hradišti,
příspěvková organizace, 2011., 287 str.

Zbornik *Studie Slovákého muzea* br. 16 od 2011. godine nosi naslov *Svět mužů a žen. Muž a žena ve svědectvích lidových tradic (Svijet muškaraca i žena. Muškarac i žena u iskazima narodnih tradicija)*. Izdavač zbornika je Slováké muzeum iz grada Uherské Hradiště u Češkoj, a sam je zbornik nastao kao rezultat istoimene međunarodne konferencije održane od 15. do 16. rujna 2010. u gradu Nový Jičín. Urednice su dr. sc. Romana Habartová i dr. sc. Markéta Holubová.

U zborniku se nalazi dvadeset i sedam radova grupiranih u šest tematskih cjelina, a autori su iz Češke, Slovačke i Hrvatske. Na početku su članci koji govore općenito o položaju muškaraca i žena, pri čemu se njihov odnos promatra u različitim vremenskim okvirima i izvorima pa se tako analizira kroz barokne propovijedi (Teřhal), kroz koncepte obrazovanja čiji je glavni zagovornik bio František Mareš nakon Prvoga svjetskog rata (Segřlová). O poslu, tj. radnom mjestu piše Habartová, koja iznosi kako veliko značenje za ženu ima njezin položaj na radnome mjestu, koji se mijenja tijekom 20. stoljeća. Nadalje, promatra se odnos muškarca i žena u mikrosvijetu tradicijske obitelji te ono čime je on uvjetovan. Kao zaključnu misao Navrátilová iznosi da je taj odnos narušen kapitalističkim uređenjem koje potiče individualizam i izolaciju te pritom nanosi štetu strukturi kolektivnih aktivnosti i tradicionalnom načinu življenja.

U drugome tematskom bloku zbornika razmatraju se promjene koje su se odrazile na ruralno stanovništvo, gdje su se te promjene održale naporima šire zajednice uz nove, moderne elemente koje je donio demokratski sustav (Tarcalová). Isto tako, promišlja se o identitetu ruralnih zajednica (Vuković), o tome kako muškarac i žena kao roditelji utječu na oblikovanje identiteta u ruralnim područjima istočne Hrvatske, ali i u emigrantskim obiteljima (Rychlíková) te tradicionalnim romskim obiteljima (Poláková). O podjeli uloga kada otac odlazi na roditeljni dopust umjesto majke pisala je Hrčková.

U trećem su bloku članci koji analiziraju odnose muškarca i žene na razini pronalaska bračnog partnera. Promatraju se izmjene koje su nastupile tijekom odrastanja i pronalaska partnera u ruralnom okruženju u drugoj polovici 20. st. i u prvoj polovici 21. st. Kondrová zaključuje da su, unatoč tome što su promjene očite, neki tradicijski događaji i običaji još uvijek prisutni. Iznosi se opis svadbenog običaja “prolaska ispod grane” (Večerková) te se daje primjer kako kroz konzumeristički koncept izgledaju pripreme za vjenčanje (Drahořová Fialeková).

Četvrti blok tema donosi običaje vezane uz vjeru i magiju. Tematizira se preoblačenje muškaraca u žensku odjeću za sv. Barabru, sv. Nikolu, za vrijeme poklada te na Veliku Subotu (Jiřikovská). Kamenovanje žena kod Maja i druge ljudske žrtve tijekom vjerskih proslava kod drugih naroda opisuju Lovrić i Svirac. U posljednjem članku ovoga bloka govori se o magijskim praksama u folklornoj tradiciji Rusina–Ukrajnaca u Slovačkoj (Varchol).

Peti blok posvećen je muškom svijetu, a temelji se na izložbi koja je bila postavljena 2011. godine u Podhorackém muzeju u Češkoj, gdje su predstavljane značajne muške ličnosti iz javnoga i kulturnog života, ali i njihove suprotnosti. Važan je dio izložbe bio posvećen slobodnim aktivnostima (Ochrymčuková). O amaterskom rezbarenju kao jednoj od mogućih sastavnica muškog svijeta piše i Michalička. Tu je i članak koji se bavi dijagnozom depresije iz rodne perspektive (Tošnerová).

Posljednji, šesti blok sadržava radove s primjerima iz književnosti u kojima se može promatrati muško-ženski odnos. Iznosi se primjer balada iz 18. i 19. st. (Holubová), u kojima su teme iz svakodnevnoga i bračnog života, ljubavne tragedije. Zatim se piše o fenomenu žena vještica i muškaraca čarobnjaka u europskom kontekstu (Nádaská); o ženskim i muškim demonskim bićima u narodnoj književnosti Rusina–Ukrajnaca u Slovačkoj (Varcholová); o promjeni tradicijskog identiteta muškaraca i žena, koja se očituje i u narodnoj poeziji (Petráková). U folklornim su pjesama sadržani i motivi zločina i kazne (Kovářů), dok se u folklornim pjesmama češke regije Hornacko (Floriánová) također nalazi tematika muško-ženskih odnosa. Posljednji članak ovoga bloka muškarce i žene predstavlja kao nositelje tradicijske glazbene kulture te promatra promjene njihova socijalnog statusa (Číhal).

Ovaj je zbornik svojim sadržajem i koncepcijom pokazao da odnosi muškaraca i žena predstavljaju interesantno i opširno područje istraživanja. Kroz sadržaje članaka mogu se pratiti promjene u odnosu muškaraca i žena koje su neodvojivo vezane uz političko i društveno uređenje. Smatram da će upravo te promjene pridonijeti i daljnjem proučavanju tema vezanih za muško-ženske odnose i poziciju muškaraca i žena u društvu i obitelji. Šire sagledavanje problematike omogućeno je zastupljenošću tema iz različitih regija.

Na kraju zbornika nalaze se sažeci na engleskome i njemačkom jeziku, popis izvora i literatura te kazalo zemljopisnih imena.

Martina Mišetić